

Adyñyz owadan bolsun

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 21 января, 2025

Adyñyz owadan bolsun ADYÑYZ OWADAN BOLSUN !

Allanyň ýaradan bendesine, özüňiz ýaly birine göwniýetmezçilik edip ýa-da ýaňsylamak maksady bilen at dakmak erbet gylyk-häsiýetleriň biridir. Ata-babasynyň adyny yzyna tirkäp ýa-da elinden gelýän hünärine, meşgullanýan kärine (mugallym, balykçy, çopan we ş.m) görä at dakmak oňlanylýar. Dini şahsyýetleriň adynyň yzyna hormatlamak we derejelendirmek üçin (s.a.w – salallahu aleýhi wesellem), (a.s – aleýhissalam), (r.a – radiallahu anh ýa-da rahmatullahu aleýh), (k.s – kuddise sirruh) ýaly atlaryň tirkemegi adam adyny götergileýjin sözleri tirkemegiň bolýandygyny görkezýär. Umuman adam adynyň yzyna ýaňsylaýy lakam dakmak hiç haçanam halanylmaýar. Biz bu gezek lakam barada däl-de, adam ady barada gysgaça durup geçeliň.

«Erbet ady owadan ada öwüriň!» diýen Hadysdan ugur alyp, adamlar çagalaryna erbet at dakmajak bolmaly. Biz türkmenler käte yrym-ýom diýip «Italmaz», «Güyük», «Porsy», «Gotur», «Bessir», «Doýduk» ýaly dakaýmagymyz bar. Bular ýaly atlар dakylan çagalaryň köpüsi kämillik ýaşyna ýetensoň, öz atlaryndan utanyp gezýärler. Musulman adama owadan at dakmak sünnetdir. Oňaýsyz hasap edilýän ady başga ada öwürmek hem bolýar. Mysal üçin, Dört Çaryýarlaryň birinjisi Hezreti Abu Bekir Syddygyň (r.a) yslamdan öñki ady Abdylkäbedi, Hezreti Pygamberimiz (s.a.w) bolsa bu adyň ýerine Abdylla dakypdyr.

At dakmak meselesinde juda seresaply çemeleşmelidir. Çaga aşa şöhratlandyryjy atlary dakmajak boluň. Meselem «Reşit», «Emin» ýaly atlary oňarsaň dakmaly däl. «Muhiddin», «Nureddin», «Fahreddin», «Şerefeddin», «Jemaleddin» ýaly atlary çagaňy kämil edep-terbiýe berjegiňe, halal şahsyýet edip yetişdirjegiňe gözüň ýetse dakmaly. Çünkü bu atlар şöhratlandyryjy we agyr atlardyr. Yslama laýyk gelmeýän durmuşda ýasaýan adamyň bu atlар bilen gezmegi mekrudyr.

Çagasyна bu atlardan birini goýup, şol ada mynasyp ýaşadyp bilmedik adamyň berjek hasaby agyr boljakdygyny unutmaň.

Ibni Abidin diýen alymyň kitabynda çaga dakyljak atlaryň arasynda iň gowusynyň Abdylla, ondan soňra Abdyrahman, ondan soňra Muhammet, ondan soňra Ahmet, ondanam soňra Ybraýym boljakdygyny aýdýar. Şeýle hem Allatagalanyň atlaryndan bolan Aly, Reşit, Eziz ýaly atlary-da daksaň bolar. Emma bu atlar tutulanda gaty seresaply bolmaly. Kimdir birine sögünjek bolup, bu atlar dakylan adama sögýändirin öýtmäň.... Köp nokada düşünen bolsaňyz gerek. Muny bilibem edepsizlik eden dinden çykar we kapyr bolar.

Rahman, Rahym, Samat, Jepbar, Jelil, Kadır ýaly Allanyň atlaryny oñarsaňyz göni dakmaň, öňüne «Abdy(l)» (mysal üçin: Abdysamat, Abdylkadır..) ýa-da yzyna «guly» (mysal üçin: Jepbarguly, Rahmanberdi) goşulmasyny goşup goýuň.

Şeýle hem adam adyny doly tutsaňyz birinjiden-ä etikanyň kadalaryny ýerine ýetirdigiňiz bolar hem mundan lezzet alarsyňyz, ikinjidenem doly ady tutulanyň özüňze mylakatly we hoşniýetli çemeleşmegine sebäp bolarsyňyz. Galyberse-de adyň hormatyny sakladypygyňyz bolar. Hasan diýmän – «Hasik», Muhammet diýmän – «Muha», Ybraýym diýmän – «Ibo», Ysmaýyl diýmän – Iska» diýseňiz bu hormatly atlary ýaňsa aldygyňyz bolar. Niýetiňizde bu atlary ýaňsa almak bolmasa-da, günä gazanmak ähtimallygynyň döreýändigini ýatdan çykarmaň. Çaga dünýä inensoň aradan çyksa oña at dakylman depin edilmeýär.

At dakmakda halkymyzyň baý tejribesi bar. Ilki bilen pygamberleriň, sahabalaryň, welileriň atlary, galyberse-de milli şahsyýetlerimiz bolan Kültegin, Kürsat, Görogly, Oguzhan, Atilla, Alparslan, İlarslan, İltutmuş, Beýbars, Jelaleddin, Bamsy Birek, Hantörenli, Ärhasan, Magtymguly, Seýdi, Azady ýaly atlary dakmak halkymyzyň milli ruhuň çyglynda kämilleşmegine belli bir derejede ähmiýetiniň boljakdygyna berk ynanýarys.

Has TÜRKMEN. Edebi makalalar